

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. A hercegprímásnak a királyhoz intézett jubiláris beszédéhez. Lénárd István. — Tárcza. Társadalmunk erkölcsi bírálata a christianismus szempontjából. Egy világi ember. — Az imádságtanítás szerepe népiskoláinkban. Jámbor Lajos. — Irodalom. — Különfélék. — Hirdetések.

A hercegprímásnak a királyhoz intézett jubiláris beszédéhez.

Azt mondják, hogy olyan jó és olyan szép volt az a beszéd, hogy még az ott jelenlevő kálvinista uraknak a tetszését is megnyerte. Ebben sok van kimondva.

Nem szándékozunk levonni e valóban hazafias szép beszéd érdeméből egy hajszálnyt is. Ugy volt mondva, a hogy tartani kellett. De aztán semmi egyéb. Csodálatos, hogy mégis a protestánsok részéről, kik eddig, mint eretnekek, csak zelóták voltak az ő hazájokban, az azt hallók bírálata adja meg e hazafias szép beszéd gradiszszáját. — Hiszitek-e hát mégis, Laurán és a többi hecsezélok, a görög és római kath. papok s káplánok közül, hogy elveszne ez a haza, ha többsége a protestáns és nem a kath. hitet vallaná? (Szegény Laurán! még most is azzal tépelődik, újabb könyvet ír róla, hogy az 1868. évi 53. t. cz. rájuk nem vonatkozik; — nem az örültséggel határos, nevetséges dolog ez?).

Minek beszéljük mi nektek a Rákócziak, Bethlen és Bocskayak által viselt harczokat, melyeket ti sem igazi czéljaik, sem következményeikben soha, soha fel nem fogtok. És ezt nem is csodáljuk, mert míg más a nevelések s más a tudományotok, megbocsátjuk, hogy ahhoz nagyon aprók vagytok. Vagy, mint gyenge bakkancsosok s lázongó hadnagyocskáknak, épen az fáj keservesen, az a czél és következmény? Máskülönb mindenképen, de ha így van, nem szánunk benneteket.

Tudjátok-e, hogy mi van kimondva a hercegprímás beszédének az ily méltatásában: „még így primás nem szó-

lott“, s mi, Vaszary Kolosról e szavakban: „ez már magyar hazafi!“ Nem veszitek-e észre, hogy ez kemény ítélet? Elítéli ez, nem messzebb, csak háromszáz éven keresztül, a haza által gazdagon dotált esztergomi primaturát, el, talán az összes klérust a nem kevésbé gazdag püspöki karral együtt. Pedig ebben én ismerek legalább egy kivételt.

Az ötvenes évek elején, 1853-ban ott voltam a bazilika felszentelésén, Esztergomban. Farkas, az akkori fejérvári püspök, magas, szikár, mondhatni, hogy dús asztala mellett is sovány ember volt a szónok. Eleinte, hogy megszólalt, nem sokat vártunk tőle. De midőn felmelegedett, az előtte ülő Császár és az uralkodóház főbb tagjaival szemben, a midőn Sajótól Mohácsig végig vezetett a magyar történelem dicső és gyászos multján, itt megállott, s mint egy túlvilági lény, melynek lába nem érinti a földet, mert nem abban gyökeredzik, dörgő hangon, olyanon, mely villámlás után szokott bekövetkezni, folytatta a beszédét és ekként szolt: „a magyar, mely ha tollat fog, a neve az égisz ér; a magyar, mely ha kardot ránt, megrázkódtat vele egy félvilágot, gondatlan egyenletlenségében s egyenetlen gondatlanságában ütközetet vesztett tehát Sajónál és Mohácsnál, s mit tön? okosabb akart lenni az ezer éves igazságnál, és a sima kigyót kebelére fogadta“.

Ez volt aztán a beszéd, abban az időkorban. Megállt a vér mindnyájunkban. Meg is mondta azt Farkas, a körülötte levőknek, hogy nem is lesz ő hercegprímás, s nem is lett. És e beszéd, az itt leírt passzussal — megszereztem — nyomtatásban is kijött.

Könnyű most, ez időben, Vaszarynak beszélni, midőn most már „a legelső magyar ember a Király“.

Ez utóbbi sorokkal tartoztam ez alkalomból a régen elhunyt derék püspök emlékének, a nélkül, hogy Vaszarynak jó hazafiságában jogom lenne kétkedni. De elvárom, s a hegy mögött tanácskozókon, tábort járókon kívül

mindnyájan is elvárjuk e hazában, hogy ő, az ő díszes s magas állásán, más-más alkalmakkor is, — akkor is így szóljon majd — ha Rómától fúj a szél.

S rá akartam az egészben mutatni, hogy míg egy-résről mily nagy vád rejlik abban, midőn az ő beszéde ily meglepő, másrésről tanulják meg, a kiket ő vezérel, hogy mily dicső, ha fel tudjuk fogni e nagy igazságot, hogy először embernek és egyszersmind azzal hazafinak is, s csak azután születünk az egyháznak.

Lénárd István.

Tárcza.

Társadalmunk erkölcsi bírálata a christianismus szempontjából.

(Folytatás.)

Én a boldogság emberhez illő fogalmát ekként határozom meg: boldog ember az, a ki még testi szükségleteire tekintettel, igényeiben, vágyaiban mindig képes józan mértékletet tanúsítani, szellem-erkölcsi szükségletei fedezésében nem ismer határt; igyekszik e határtalan szükségletek kielégítésére teljes erejéből mindig előbbre törni a szent lelkesedés hevével, — természetesen a józan ész mérséklése mellett, — mert fálnak csupasz homlokkal az ember nem mehet, csak azért, hogy épen összetörje magát (azért mondá már a Megváltó: „legyetek szelídek, mint a galamb, de okosok, mint a kígyó“), s kit tiszta öntudata megnyugtat, hogy e tekintetben teljesítette is kötelességét minden időben és minden körülmények között, és feltétlenül hiszi, hogy az erkölcsi kiegyenlítés, a teljes boldogság hazája, melyet az ember itt e földi életben hiában keres, az „örökkévalóság!“ Nem mondom én, hogy az az ember is, ki a megelégedést mindenekfelett testi örömeik, állati ösztöneinek a kielégítésében keresi, nem lehet boldog, természetesen az ő ferde világnézetéhez képest, de lehet boldog, illetve megelégedett, sőt még azt is megengedem, hogy még megelégedettebb is lehet, tehát boldogabb is a lelki embernél. — mert a földi viszonyok jóval kedvezőbbek az „efajta megelégedés“ elérhetésére, mivel „a világ szereti azt, a mi az övé“, hanem a közt a kétféle megelégedés között nagy különbség van ám! Mind a két megelégedés megelégedés, — ha úgy tetszik, — boldogság, — hanem a két „különlegesség“ között óriási nagy a különbség, mint az ég meg a föld. Persze a „bolondnak a fapénz is jó“, a kinek nincsen érzéke magasabb örömeik után, azt az embert azok nem bírhatása nem is bánthatja. „Ignotis nulla cupido“. Azért kiáltott már fel egyik koszorús költőnk, mondván: „hajh csak az együgyűek boldogok!“ Én meg azt mondom: a nem együgyűek is, sőt sokkal inkább lehetnek boldogok, de csakis hittel! Vagy a kinek hite van, már annál fogva együgyű? De „boldogok ám az együgyűek, mert övék a mennyek országa“. Vagy a mi az embernek felette van, a mit meg nem foghat, azzal balgaság foglalkozni is, az nem tartozik rá? Ilyen volna már a halhatatlanság megfejtésének a kérdése is? De hiszen akkor még az Istenség eszméje sem tartozik reánk? holott az azzal való foglalkozást még a legdurvább anyagelvű bölcselek is

nagyon érdekesnek találják, annyira, hogy egész működési rendszerüknek a központját épen az az eszme képezi. Vagy őket az Istenség, már mint önálló valóságnak az eszméje, csak annyiban érdekli, hogy szeretnék azt a társadalom veteményes kertjéből, mint szerintük csakis „ijesztő-vázat“ nyilvánosan a sárba hajtani? De ne feledjük el, hogy az ért, mert reánk nézve valami megfoghatatlan, nem épen józan ész ellenes is, felőlünk azért létezhetik is, lehet való, lehet igazság, — kik, tagadhatatlanul csakis korlátolt szemekkel tekinthetünk a végtelenségbe. És épen ezen igazságról való megfélekedés, a gögös, az elbizakodott ember részéről a „gyarló emberi ész istenesítése“ viszi korunk erkölcsi életét lidércztűz gyanánt a hittagadások lábolyhatatlan, döglletes mocsarába bele!, p. o. ki tagadhatná már, hogy „a világ, t. i. már az ő s anyag, öröktől fogva megvolt“?, hát lehet ennek a „tétel“-nek, mégpedig (kétségbevonhatatlan) igazságát mégis megfogni, megérteni, mint a hogy az iskolás gyermek is meg tudja egészen fogni azt a számtani igazságot, hogy 2×2 egység = 4 egység; vagy ott vannak a földön a természet csodái, p. o. tessék a szőlőtökének azon csodás erejét valakinek nekem megmagyarázni, velem úgy felfogatni, mint azt a számtani igazságot, melynél fogva az a tőke szerveinél fogva a benne lévő nedvet szőlőbogyó, illetve (már közvetítéssel persze) borrá, tehát a vizet — mondhatni — borrá képes átváltoztatni? stb. Valóban a szegény véges emberi ész nemcsak a végtelenség eszméjét, sőt magokat a véges dolgok tüneményeit, melyek pedig egészen testi szemek előtt is elvonulnak, sem képes megérteni, magának megmagyarázni, megfogni! Vagy tessék azt velem valakinek felfogatni, hogy az almafa mért nem körtét s a körtefa mért nem almabogyókat terem? Nemde mert olyan a természete? De miért olyan a természete?! De annak a „természetnek“ mi az igazi oka?! Talán kérdezi valaki, hogy tudom én az ő sanyag örökkévalóságának az igazságát a szentírásnak a világ teremtéséről való tanításával összeegyeztetni? Nagyon könnyen! A szentíró bölcseségéről ugyanis feltenni nem lehet, hogy ne tudta volna, hogy „a semmiből semmi nem lehet“, hisz annak a lehetősége a józan észszel merően ellentétben áll. Azért a „semmi“ alatt a világot alkotó elemek zűrzavarát, nyilván azt az ő sanyagot értette az író, mely akkor meg bizony sem ég, sem föld nem volt s csakis azután lett azzá, mikor az az ő sanyag a benne meglevő természeti erőknél fogva Isten parancsára — ki nincsen e világon kívül, melyben bizony megfér az ő véghetetienségével, jóllehet nem maga a világ — megkezdte magát éggé és földdé átalakítani. Különböben a „kijelentésben“ Isten az embereket nem a földtan s egyéb emberi tudományokra akarta megtanítani, hanem csakis az ember idvességét érdeklő hit- és erkölcsi igazságokra, mely igazságok képezik tulajdonképen a kijelentés tárgyát, s mely igazságoknak a maga egész tárgyilagosságában — természetesen — a „hit“ szárnyainak a megégyével való megismerésére magától a véges emberi ész soha fel nem tudott volna emelkedni, — és most is a kijelentés után, csak a lelki ember — a kinek nem csak esze, de nemes szíve is van — tud felemelkedni.

És a ki már az Isten lételet beismeri, — legalább a „rationalismus“ szempontjából beismeri, — annak el kell fogadnia a „lélek halhatatlanságáról“ szóló tan igazságait is. Mert annak távolról sem lehet, nem szabad az „erkölcsi-kiegyenlítésnek“ a valóságában kételkednie, mely erkölcsi-kiegyenlítés

hazáját itt e földi-életben kétségenkívül hiában keressük. — Vagy azt mondjátok: a tiszta öntudatban meg a lélek-mardosásában, a sötét lelkiismeretben van annak a „kiegyenlítés“-nek a hazája, tehát nincs mit e tekintetben abban az „örökkévalóság“-ban keresni?! Hogyan? Hát ha alszik az a sötét lelkiismeret? Vagy ott van a világ, a közvélemény megvetése, sőt átka, ha kell, és fel fogja azt az alvó lelkiismeretet költetni? Oh hát nem látjátok ti a „hitelenség“, az „ösitagadás“ szellemének izzóvilágosságától megvakult „emberek“, igen sokszor, hogy az a drágalátos közvélemény mint rajongja körül, sőt „isteníteni“ képes magát az emberiség erkölcsi szörnyszülőit, ha nagyhatalom s dicsőség sugározza be azok különben talán borús homlokát, — mialatt a jók az embervilág büszkeségeinek szomorú arcvonásain, a világ hálátlansága, a mostoha sors csapásai miatt megtört szívében, még ha nem esörgetnek is talán már lábaikon rabláncokat sötét tömlöczökben ülve, nem tud az örömmel évtizedeken keresztül csak egy árva sugára sem keresztül vonulni!? És az ember kétségbeesett fájdalomában felkiált önkéntelenül: „Uram, mi az oka, hogy csak a gonoszok, istentelenek virágoznak e földön, hol vannak Isten mennyköveid“?!

Vagy gúnyolódva azt mondjátok: az az „okoskodás“ régen elcsépelet szalma, nem hull már belőle szem, túlhaladott álláspont, korunk ember- és világnézetével, mely valahára immár realis alapokon áll, merően ellentétbe helyezi magát. — Okos ember olyan „bort“ iszik, a milyen adva van, örökös epedéssel gyötrődve, illúziókban nem ringathatja magát, elérhetetlenek után nem sovároghat?! Két kézzel meg kell, hogy ragadja tehát a jelennek, az igazán egyedül „valónak“ magától kínálkozó örömvirágait.

Ismerlek gyönyörű „mask“, te „Sátán“, ismerlek! Te vitted fel „átkozott szellem“ már a Megváltót is egy magas bérczetőre, honnan az egész földtekét be lehetett látni a maga egész ragyogó pompájában, — és mondád a Megváltónak: „Ime, neked adom e világot, csak kövess engemet“!

De térjünk már tulajdonképen felfogott tárgyunkhoz. Bíráljuk meg egész elfogulatlanul és jól felfogott „kristianismus“ szellemére tekintettel ezidőszerű társadalmi életünket, részletenkint, mint általánosságban. Még pedig — nézzük csak — hogy állunk első sorban is a „családi élet“ mezéjén?

A régibb keletű családalapítások még csak türhető állapotot nyújtanak e tekintetben, hanem a maiak — már t. i. kiválóan a míveltebb körökben — általában szinte a botránykozás kövei. Nem is csoda, nyilt titok ugyanis, hogy a mai fiatal emberek a házasság megkötését előzőleg az anyagi érdekekre tekintettel, egész az undorodásig körültekintők.

Tagadhatatlanul a családalapításhoz kell bizonyos mérvű anyagi jóllét. A miért az osztrák házassági jog ki is köti feltétlenül az illetőknek a megélhetési alap kimutatását, — természetesen ebbeli követelésével a józanész határai között maradván. Hanem mai fiatal nemzedékünk e tekintetben is általában ellöki magát a józan felfogás követelményeit. — Egész leplezetlenül hirdeti: „pénz a világ Istene“, — a mint-hogy, fájdalom, úgy is van, — és cselekszik is aképpen.

Hogy a választott testileg mint lelkileg egészséges, míveltségére hozzávaló, tisztességes család sarjadéka legyen, ezek a kellékek, — melyek pedig köztudomás szerint a jövő nemzedék, tehát esetleges gyermekeinek a boldogságára is kihatnak, — előtte alig figyelemre méltó tekintetek.

Mit bánnak ők másokat, ha mindjárt azok a mások az ő

gyermekeik volnának is! — Valóban jelentékeny részök a materialistikus érdekek szenvedélyétől hajtva, egész az ézbomlásig megyen e tekintetben. Fény, pompa, anyagi jóllét dülésig, dicsőség, hogy bámultassanak az emberektől, s szabad gazdálkodás az érzéki gyönyörök tengerében vágyaik netovábbja! Azzal, hogy az a dicsőség csak a hitvány tömeg tömjénezéséből árad ki reájok, nem sokat gondolnak. Elég ha tudnak „mutatni“ „Lenni“ minek? (t. i. igazán érdemesültnek lenni a diessugarakra). Mi haszon volna abból? De mikor a többség is úgy gondolkodik? Mért lenne az ember különcz? Bizony nagyon hálátlan dolog volna a mai reális világban az u. n. eszményiség szárnyain repülni. Meg aztán mi is az az igazság az u. n. erkölcsi élet szempontjából? Egyszerűen a többség által osztott vélemény! De mikor nincsen feltétlen pozitív u. n. erkölcsi igazság, ha csak az Uristennél nincs! És hát maga az u. n. „isteneszmé“ is tulajdonképen mi? Egyszerűen „sejtelem“, bizony nem is „valóság“. Sőt még a sejtelemnél is kevesebb: a setétségben tapogatózó emberi elme phantasmagoriája (képzeltalkódása), a mi annyiféle, a hány fő van a világon. Azért az az „eszmé“ okos, reális emberre nézve legfeljebb csak névleges érzékkel bír, a mennyiben a világ (a bányu világ) azt még mindig mint „értéket“ forgatja a kezei között, — sőt van még egy kis gyenge cursusa az u. n. míveltek között is. (Igyekeztem e „monologban“ a mai kor (mívelt) fiatalságának a világnézetét ecsetelni).

Minő lesz a jövődőségnek családkepe, ha majd legújabb kiadású fiatal óriásaink (mert az egyszer megindult „prostitu-tió“ rohanva halad ám előre, mint a rideg bérczetőköről alá-gördülő lavinák) fogják esörgetni lábaikon Hymen rózsalánczait?!

És itt csak (már t. i. a míveltek között) kivételekről lehet szó.

Mely felfogás, romlott világnézet természetes következményei a családi életben: a folytonos elégedetlenség, pikáns történetké, házassági botrányok, gyakori elválás, nem ritkán gyilkosságok, öngyilkosságok. Hiában, a kölcsönös vonzalmon alapuló szeretetről, mely „mindent eltűr, mindent elfedez“, mely szellem pedig nélkülözhetetlen alapja a házások közötti „egyetértés“-nek, olyan viszonyok között még csak beszélni sem lehet.

Én, azt hiszem, nem túlozok, ha állítom, miszerint a „család“ korunkban általában már is megszűnt a polgári erények veteményes kertje lenni.

Egy világi ember.

(Folyt. köv.)

Az imádságtanítás szerepe népiskoláinkban.

„Nincs fenségesebb, nincs magasztosabb dolog, mint dicsőíteni, mint meghódolni az Urnak, a ki bölcs és mindenható!“

Vallás-erkölcsi élet! — te a viláigazgató Felségnek legdrágább ajándéka: — gyujtsd meg lelkeinkben az élő, az igaz hit örök szövétnekét!

De mi az a dicsőítő szó s mi az a imádság?

Sokszor csak egy néma sóhaj, a lélek parányi lehellete; egy kibeszélhetetlen vágy, mely egy pillanat alatt átfutja az aethert, átrepüli az égboltozatot, hogy egyesüljön a legfőbb jóval, melynek ez csupán végtelen paránya!

Sokszor csöndes szellő, mely álomba zsongítóan susog a sebzett, a vérző lélek felett!

Néha harsogó vihar, mely merész kezekkel zörget a bűnös álomba merült lélek ablakán, fölrázva azt nyugodt állapotából, hogy fölébredve tekintsen szét maga körül s lássa meg a bűnök posványából kivezető utat!

És gyakran, és mindig lelki szükség, éltetője a léleknek, mely nélkül az tetszalottként fekszik koporsójában: testünkben; s óh, hány lélek van így eltemetve!?

Ha ezen meghatározás után felteszszük magunknak a kérdést: mi tehát az imádkozásnak s így az imádságtanításnak a célja? — arra a következőkben felelhetünk meg:

1. Az első és legfontosabb lépés a vallás-erkölcsi élethez vezető útra.

2. Óvszer az élet küzdelmei, megpróbáltatásai és csapásai között.

3. Emberi bűnös, gyarló és erőtlen voltunknak beismerése Isten előtt; és végül:

4. A Mindenható velünk közlött számtalan és kifogyhatatlan áldásainak beismerése s az azokért való hálaadás kifejezése.

Szép és magasztos czélok, melyek kell, hogy bennünket ezen a dicső téren lankadatlan tevékenységre, munkásságra lelkesítsenek. Ámde, ha széttekintünk az imádságirodalom, — különösen a gyermek- s népiskolai imádságirodalomban: azt találjuk, hogy nagyon gyér számban van a megfelelő s haszonnal kezelhető imádság; legtöbbje nem a gyermeki értelemhez van szabva; másokban a sok szóvirág között csaknem elvész az eszme; míg némelyek annyira szárazak s léleknélküliek, hogy betanítatásuk semmi, vagy csak nagyon csekély eredménnyel kecsegtet. Aránylag még legjobbknak mondhatók a régebbi időkben keletkezett iskolai imádságok; mert itt-ott felcsillan bennük s kizeng belőlük a naiv, gyermeki hang s a hálaadás magasztos érzete csillog belőlük; a mostani kor fejlettebb nyelvérzékéhez imodítva és átdolgozva — lelki haszonnal volnának használhatók.

Megfelelő gyermek- s népiskolai imádságok készítése napjainkban elmulaszthatatlan kötelessége a magyar tanítósnak. Igen, maguknak a tanítóknak, kik leginkább vannak hivatva tanulmányozni, idomítani és kiismerni a gyermeki szív és lélek érzéseit; kik legkönnyebben félközhözhetnek a gyermeknek úgy szívéhez, mint értelméhez; kiknek tudniok kell a gyermek nyelvén beszélni: — kell megragadniok ezen alkalmat s terjeszteni ez által is Isten országát.

Fel tehát a dicső, a nemes munkára! Munkásságunkat jó Istenünk áldása fogja jutalmazni!

* * *

Azt mondtam fentebb, hogy az imádság, illetőleg az imádságtanítás:

I.

Az első és legfontosabb lépés a vallás-erkölcsi élethez vezető útra; lássuk e tételt kissé nagyobb világításban, részletesebben fejtegetve!

A vallásos és erkölcsös élet legszembeszökőbb követelménye volt az igaz istenimádás mindenkor, s az is lesz mindaddig, míg élő és hívő emberek lesznek a földön. Ha ez állítást megdönthetetlen valónak vesszük (pedig kell, hogy föltétlenül annak vegyük!), már ennek be-, illetőleg elismerésével meghajoltunk azon kötelesség előtt, melyet — saját szívünk ösztönzésén kívül — épen választott pályánk szab előnkbe, s a mely kötelesség teljesítése már magában is édes és gyönyö-

rúséges, az általa elérendő lelki siker által megszentelve pedig valósággal magasztossá válik.

Ezt a magasztos elvet, gyönyört érzik a szülők, midőn szívük kincse, szeretett gyermekük először veszi gyenge ajakára hálaadással a legfőbb jó: Isten szent nevét; midőn kicsiny kezeit imádságra kulcsolva, mint egy kis angyal, öntudatlanul is áhítatba merülve mondja — erőtlen rebegéssel bár — az imádság szent szavait. Ezt kell éreznünk nekünk is, valahányszor felhangzik iskolánkban a már némi értelemmel bíró növendék-sereg ajakáról a Mindenható kibeszélhetetlen jóságát és irgalmát dícsérő imádság és ének. Sőt — egy legenda szerint — ezt érzi maga a legfőbb jó is, ki áldott kezének egyetlen intésével elhallgattatja, a szent széke körül dicsőítő hymnust zengő mennyei kart is, hogy hadd hallja egy imádkozó földi gyermek fohász-szavait!

Igen, a ki szívből, lélekből imádkozni képes: az már rálépett a vallás-erkölcsi élethez vezető útra; míg imádság és imádkozni tudás nélkül soha és senki sem fogja megtalálni azt az ösvényt, mely csupán a jók és igazak számára van nyitva, melyet csupán ők láthatnak; míg a világ gyönyöröi és bűnei által megrészegedettek ingadozó léptekkel, homályba borult szemekkel tántorognak a mellett!

S ha valamely nemes cél elérésére az ahhoz vezető úton az első lépést megtettük: a többi annál könnyebb és gyönyörűsége lesz lelkeinknek. Pedig, ha van nemes cél: úgy az imádkozni tudásra képesítés bizonyára az; ha van szív, lelket lebilincselő munka: ez az; ha van a lelkiismeretes képzetnek igazi gyönyört, lelki élvezet nyújtó jutalma: ennek minden esetre megvan.

Tanítsunk hát és tanuljunk igazán imádkozni; hogy kitűzött nemes célunkat elérhessük s méltók lehessünk az „Isten képét viselő“ nevezetre!

Békés.

Jámbor Lajos,

fels. l. isk. ev. ref. tanító.

(Vége köv.)

Irodalom.

Kanyaró Ferencz unitárius története.

A mult évben jelent meg Kolosvárt Kanyaró Ferencz ily című munkája: „Unitáriusok Magyarországon, tekintettel az unitarizmus általános történetére“. Sr. 229 l. Ára 1 frt 60 kr. Címlapján hozza Servét Mihály arczképét, a 43. lapon meg Blandrata György képét, mindketten orvosok, de a kik eltévesztve pályájokat, a reformatiót akarnók reformálni, s mint nem szakértők, javítás helyett rontottak. Csak mostanában végezhettem be e szorgalmas kutatáson alapuló mű olvasását, így kissé későn tehetek rá észrevételeket, inkább csak azért, hogy részünkről is ne menjen el e könyv szó nélkül. Tüzetes fejtegetésébe felesleges bocsátkozni, mert a mű egy rajongó egység-hívőnek műve, vakbuzgó emberrel idővesztegetés vitatkozni, nem hajlik az meg sem érvek, sem tények, sem idők előtt. A vakbuzgó unitáriust nem győzhetni meg elvének és rendszerének meddőségéről, sikertelenségéről: ő a maga vallását tartja legtökéletesebbnek, a jövő vallásának, e jövőt várja már évszázadok óta, mint az ó zsidó a Messiást, de csak nem jó ez, és be nem látja, hogy nem is jöhet, mert már eljött.

Az unitárius vallás jövője is késik az éji homályban,

mert az emberiség vallásául azon keresztyénség hivatott, melyet nem helyettesíthet az unitarizmus. Ezt igazolja a mívelt világ eddigi egyháztörténete.

1. Mindjárt legelül azon épen nem „nyilvánvaló“ állítást dobja szerző az olvasó szeme elé, hogy „maga Jézus... a tiszta unitarizmust tanította“. Ez egy tétel is mutatja, hogy a ki ily hiszemben van és lehet, az a keresztyénséget, mint világhódító és átalakító isteni erőt fel fogni nem tudja; az esetben kimagyarázhatlan rejtély volna az eddigi egyháztörténelem, hogy t. i. nem a Jézus tana győzött, hanem a mit ő nem akart, az győzte volna le magát Jézust. Olyan vallásánitóról még nem hallott a világ, hogy épen az ellenkező jut diadalra, mint a mit ő tanított. Ha Jézus csakugyan a „tiszta“ unitarizmust tanította volna, megfoghatlan lenne, hogy ímé a 20 ik század küszöbén is utána, az unitárius vallás még mindig a jövő vallásául árultatik.

Szerző kénytelen a szűk látkörű és eltűnt ebjonitákhoz menekülni, hogy a Jézus alsóbbrendűségét kierőszakolja, s mellőzi a maig fennálló íratokat, az Apostolokét, kivált Jánosét és Pálét. A kik eltűntek, épen mert homoktalajon építettek, azok az ő tanúi, tehát a holtak az élőkkel szemben. Még az Uri imát is érvül hozza állításához, Jézusnak egyéb imáit pedig mellőzi. Elfeleli, hogy ily imát csak az taníthatott, a ki az Atya lényegét tökéletesen ismerte, azt pedig ebjonita-féle gyarló halandó nem ismerhette volna, valamint a legnagyobb bölcsész sem, mivel pusztá ember, maig sem képes Isten mélységeit úgy kifejezni. De meg, lehet-e szebben, szívhez szólóbban és alázatosabban az Isten szuverenitásának (a kálvini és ágostoni elővégzet mély és végértelmének) eszméjét kifejezni, mint azon megnyugtató tételben, „Legyen meg a te akaratod“. Az apostoli hitforma szerkezete épen a Szentháromság alap gondolatát részletezi. A hindu háromságot is hibásan emlegeti, az az Isten és világ vegyülésével áll kapcsolatban, a keresztyén felfogás szerint pedig Isten és a természet nem egy. A monarchiánusok — ős unitáriusok — nézeteiről elfeledi, hogy azok egymástól nagyon eltérőleg vélekedtek, a nagy közegyház által eretnekítették, tehát ellenkezőt tanítottak, mint az egyház közhite volt. A tévely jelenléte épen úgy nem bizonyít a való hit ellen, mint a sötétség egykorú vagy párhuzamos létezésével világosságot eltagadni nem lehet.

Azon állítása szerzőnek, hogy az örök város (Róma) keresztyéneinek is hite unitárius volt a Krisztus utáni három első században (2. l.), hamis, maga, a kire a reformátusok közül hivatkozik, szépen ellene mond. Wargá Lajos s-pataki tanár Ker. Egyháztörténetében (I. 115. l.) így nyilatkozik: „az unitáriusok azon első ágának, kik a Krisztust tisztán embernek gondolták, nem sok hive volt; a monarchiánusok 2-ik ága szerint a Krisztus a földön megjelent Isten, „maga a római egyház is a 3-ik század elejéig e mellett foglalt állást“, de nemsokára e 2-ik alakzat is leszorított“. Tehát szó sincs Wargánál arról, hogy Róma a három első században unitárius lett volna, mert ott Krisztus istensége elfogadva volt, ez pedig nem unitárius nézet. Különben maga szerző sem tudja évszámmal előbb kezdeni a monarchianizmust 180—190-ik évnél, de nem is lehet. Mindez a 3 első század képzelte unitarizmusát nagyon megrendíti.

A dolog lényege pedig egészen másképp áll, úgy t. i. mint Hodge Károly kor híven rajzolta: „Állandóan emlékezetben tartandó, hogy az elméleti okoskodások (ezelőz a monarchiánus eltérő elméletekre) a theologusok ügye volt, melyek sem ki

nem fejezték, sem nem érintették az egyház értelmét. A nép nagy tömege, hitét, mint ma, közvetlen a szentírásból és a templomi szolgálatból merítette. Keresztelt az Atya, Fiú és Szentlélek nevében. Imádkozott az Atyához, mint a menny és föld teremtőjéhez, kiengesztelt Atyához és Istenéhez, és a Jézus Krisztushoz, mint Megváltójához, és a Szentlélekhez, mint megszentelőjéhez és vigasztalójához. — Mindeniket szerette, imádtá s bizalmát helyezte benne. Ez volt az egyház vallásos hite“. (Systematic Theology. London. I. 453.)

Ignác antiochiai püspök és vértanú (116. Kr. u.) Traján császár korában, a keresztyének ellen sujtott azon hamis vádra, hogy a keresztyének istentagadók (atheusok), azon szép válaszzal felelt: „nem nevezhető istentelennek az, a ki t h e o p h o r u s (istenhordozó), ilyen pedig minden keresztyén, a kinek kebelében Krisztus lakozik“. A névtelen ebjoniták állítólagos korában Krisztus istensége („theos“ volta) e nagy nevű vértanú által is fényesen igazolva van.

Ép úgy tévednek Simén és Kanyaró a 3 első század felől nézetökben, mint téves volna a 18. és 19. századot és egyháza hitét unitáriusnak kürtölni azért, mert Reimarus, Paulus, Strauss, Lang az unitáriusoknak kedves nézeteket pengettek. Bizonyára nem ezek fejezik ki az egyház és nép vallásos hitét, s ezek okoskodásaiból nem lehet korunk unitárius voltát igazolni. Egy pár ezer év múlva ezt is megtehetik az akkori Kanyarók.

2. Áriust is ősenek tekintti szerző, őt tehát magasztalja, ellenfelét, Athanásiust pedig gyalázza, elfogultságában méltatni sem tudja, pedig Athanasius volt az egyház szabadságának rettenthetetlen védője az állami erőszak és beavatkozás ellenében; ötszöri száműzetése az ariánusok zsarnokságát, mely császári szuronyokra támaszkodott, fényesen igazolja. — Nagy dologgá fújja fel író a római birodalmat megdöntő barbár, főleg teuton eredetű népek ariánusságát s az arián fejedelmek alatti arián püspökök működését; s be nem látja, hogy e barbár népek felpogánysága, a hellen és római míveltség iránti ellenszenv, s a fejlődésben mintegy öntudatlan gyermek iránti ellenszenv, melyekben gyökerezik félszeg hitök; be nem látja, hogy egyetlen nagy keresztyén tudóst nem szültek, míg a legnagyobb atyák, örök díszei a keresztyén műveltségnek, az orthodoxok táborában valának; végre valamennyi barbár arián nép át- és visszatért a szentháromság hitére (671-ig Kr. u.), nem hódító, de meghódolt lón. Aztán az ariánusság elaludt s csak a 16. században ébredt fel kínos vergődésre.

Szerzőnek a régi korból vett adatai újabb Sand Krisztóf unitárius író „Nucleus“ stb című (1668-ban megjelent) egyháztörténetéből merítvék. Hol állott akkor a történetírás? és épen egy unitárius kezén? Egy ily elévült munkából, szemben az azóta megjelent, legióra menő, újabb és újabb nagy történetbúvárokkal, hiába bizonyít ma, súlya nincs; annyival inkább nincs, mert Sandiust egykorúlag megzafolták számos írók, mint Gardiner, Calow, Wülich, Schomer, Fried, Mayer és Grapius. Ma már nem Sand szemüvegén kell nézni a régi keresztyénség állapotát; ha szerző azon nézi, azt mutatja, át-aludt két termékeny századot, s a dolgok t hamis ódon világításban szemléli. Épen olyféle eljárás, mint a ki ma a rakowi kátéval akarná mérlegelni az unitarizmust, ma már ama káté m u m i a, régészeti tárgy, az illető örökösöknek nem kell, mert az egyenes örökösök (a lengyel unitáriusok) elpusztultak, a mellékörökösök sem tekintik mai álláspontjukul.

A Sand-féle történetírás nyomán fogadja el szerző, hogy Szent György buzgó áriánus püspök volt, az átszurt sárkány pedig Athanasius (10. l.). A görög egyház szerint Szent György egy kappadóczi keresztyén ifjú herceg volt, a ki a Diocletian alatti üldözéskor szenvedett vértanú halált 301. ápril 24. A sárkány, mi ellen harcolt, a pogányság volt. Így az áriánusokkal semmi köze nem lehetett, mert Arius legelőbb 318-ban lépett fel világháborító nézetével. Nagy Gergely pápa hozta be a latin egyházba Szent György tiszteletét. S ha volt valaha Szent György, — mert létezése mellett és ellen kötetekre menő vitairadalom keletkezett, — ő nem lehetett az orthodoxia atyjának, Athanasiusnak legyőzője, szentté avatása ilyen feltevést a képtelenségek honába útasít.

Midőn a féláriánusok diadalra jutottak, Constantius császár karhatalmával kiteszítették Athanasius püspöki székéből, Alexandriából 356-ban, ő harmadszor volt kénytelen száműzöttként bolyongani. Helyébe püspökül katonai erővel beerőszakoltak egy minden papi jellemet nélkülöző, durva és erőszakos embert, Alexandriai Györgyöt (lásd Neander egyháztörténetét). Ez a férfiú csakugyan féláriánus püspök volt, s mint a császár kémje, orthodoxok és pogányok kíméletlen üldözője, oly közgyűlölet tárgyává tette magát, hogy a hithagyó Julián császárral vérszemet kapott pogány párt felzúdult ellene s 363-ban az utcán meggyilkolta. Senki nem lelkesült mellette.

Megjegyezzük, hogy Sand és utána Kanyaró összezavarják a Györgyöt Kappadóczi Gergelylyel, kit a másodsor száműzött Athanasius püspöki székébe szinte erőszakos módon tettek be a féláriánusok császári segélylyel 341-ben. Gergely kegyetlenkedése az Athanasiusért lángoló alexandriai gyülekezet ellen forradalmi izgatottságot keltett, melynek maga is áldozata lett, 349-ben megöletvén; Constantius császár csak Athanasius visszahívása által állíthatta vissza a békét.

Sand és Kanyaró Szentgyörgye tehát két személy, — mindkettő féláriánus püspök, világias és erőszakoskodása miatt gyűlölt egyén, csak hogy az egyik nem György, hanem Gergely volt. Az áriánus legenda a katolikus Szent György és a két későbbi féláriánus püspök összezavarásából keletkezett, természetesen a legenda képeit, p. o. a sárkányt, Athanasius jelképéül tüntette fel. E legendáról mondja találólag Stanley: „Végsőt lehelő nyoma az az áriánusok boszújának az ő nagy ellenfelek ellen“ (Eastern Church. 3. kiadás. London. 1864. 244. l.).

Óriás tévedése a Sand nyomán menőknek, így Kanyaró úrnak is, hogy minden középkori ellenzék, pauliciánusokat, bogomileket, patarénusokat stb. unitárius vagy áriánus felekezetnek tesznek meg, hogy a 671-ben letűnt áriánusok folytonos létezését igazolják. Az említett eretnekek dualista ellenzékéek valának és nem Krisztustagadók.

Ily ferdítés segélyével teszik Magyarországot is áriánussá, mondá Kanyaró úr, „az unitárist, ez egyetlen magyar keresztyén vallást (mily képtelen beszéd ez!), e minden hétszer öntetett aranyból és drága köveknél szebb és drágább hitet (mily párja nem található fel-fuvalkodottság!) a székely szabadság és székely szívósság tartotta meg“ (19. l.). A hol csak egy istenre czélzást látnak a Sandok, Simének és tanítványaik, ott mindenütt az áriánus elemet üdvözlők. Ily okoskodással a nagyváradi templomot, melyet ott a kálvinisták építettek a türelmi rendelet után, le-

foglalhatnák unitárius templomnak, hiszen annak homlokán a felírás ez: Soli Deo!

Feledik az unitáriusok, mit az áriánus vita keletkezésekor az alexandriai püspök mondott Ariusnak, hogy a szentháromság tana nem zárja ki az Isten egységét, tehát az egy Isten eszméje a miénk is; a háromság eszméje pedig övék is, mert hiszen ők is a háromság nevében keresztelnek, legalább hazánkban, természetesen jelentését egészen megmásítják, a tanfogalmakkal tetszés és saját képzeleik nyomán játszanak, úgy hogy el lehet mondani a debreczeni lantos szavával, megfordítva a képet, az unitáristusról, mint vallás rendszerről, hogy az „Égiekkel játszó földi tünemény!“

Balogh Ferencz,
hittanár.

(Folyt. köv.)

Összetett kézzel. Imák elemi iskolás gyermekek számára. Irta Jámbor Lajos, békési ev. ref. tanító. Ára 12 kr. Szerző tulajdona. Megrendelhető szerzőnél Békésen. Békés, 1892. — A békési ev. ref. egyházközség szorgalmas és tehetséges tanítója, Jámbor Lajos úr ezen művét rokonszenves szeretettel, jóleső érzéssel olvastuk át. A kis imádságos könyv tartalma következő: Gyermekek imái. Reggel. Este. Tanulás (munka) előtt. Tanulás (munka) után. Evés előtt. Evés után. Templomba bemenetkor. Templomból kijövetkor. Betegségben. Felgyógyuláskor. Szülőkért s minden jóttevőkért. Közvizsga előtt. Vizsga előtti ének. Közvizsga után. Vizsga utáni ének. Hitben megerősített (confirmált) növendékek alkalmi imái. Urasztalához járulás előtt. A kenyér vételekor. A bor (pohár) vételekor. Az Urvacsorájában való részvétel után. Az Ur ima. A 10 parancsolat. Az apostoli hitforma. Ének Jézushoz. Függelék. Fohászok piczinyek számára; aranymondatok. Aranymondatok a Bibliából. Vallásos hangok. Kiséret, — A hála. Három erény, — Volt, van, lesz. Gondviselő Isten. Isten dicsősége. Mindezen imádságokban, fohászokban stb. egyszerű, gyermeki nyelven, tiszta vallásos érzület melege érezik. Bátran ajánljuk e jó kis művet a lelkes és tanító urak, az iskolai hatóságok és a szülők figyelmébe.

Zwingli mint dogmatikus. Theol. magántanári vizsgára írta Tüdős István ev. ref. s. lelkész. Ára 1 frt 20 kr. Trócsányi B. bizománya Sárospatakon. — Ugyanezen szerzőtől más munka is küldetett be hozzánk „Mirandulai Picus János élete és bölcsészete“ cz. a., a melyet meg Kolozsvárott tett bölcsészettudori vizsgájára dissertáció gyanánt írt az ifjú lelkészjelölt. Gondoskodtunk e két mű ismertetéséről. Egyelőre is lgyen szabad azonban gratulálnunk a derék ifjú theologusnak, ki theol. magántanári és bölcsészettudori oklevelei megszerzésével is megmutatta már, hogy azok közé akar tartozni, kik hazai ev. ref. egyházunk szent ügyét a toll fegyvereivel harcizva akarják mind előbb vinni. Csak sorakozzanak a táborba minél nagyobb számmal a szellemi harcizosok!

Nagypéntekre. Rövid épületes gondolatok a mi Urunk és Idvezítőnk a Jézus Krisztus szenvedéséről és haláláról szóló evangéliom olvasásánál. Írta Dr. Kohlbrügge F. H. az elberfeldi németalföldi református gyülekezet volt prédikátora. Hollandból fordította s Kozma Lászlóné szül. Keck Janka 1889. évi július 3-án Gleichenbergben bekövetkezett halála felett vigasztalásul édes anyjának ajánlja Keck Zsigmond, ref. miss. lelkész. A tiszta jövedelem az újbánovcei (Szerémmegye) szeretetház javára van szánva. Ára 30 kr. Zombor, 1892. Bittermann Nándor könyv- és könyvnyomtatásos vállalkozásából. — Igaz lelki élvezettel olvastuk át e füzetet, a mélyen keresztyén érzelmű Dr. Kohlbrügge művét, szép és jó magyar fordításában. Őt részben beszél a szerző Jézus szenvedéséről és haláláról, — s beszél hittel, építőleg, melegen. Örömmel ajánljuk e művecskét olvasóink figyelmébe.

Különfélék.

Gáborján. A debreczeni egyházmegyében eső ezen egyházközség lelkésztől vettük a következő sorokat. „Óhajtom e becses lapban egy pár szóval megemlíteni kis egyházunknak azon örömét, melyet annak — a napokban elhunyt, Biharmegyének több éveken át volt főszolgabírájának, idősb Báthori Istvánnak — fenkölt gondolkozású örökösei szereztek, azon nemes cselekedetök által, hogy elhunyt kedvesök emlékére 500, azaz ötszáz frt alapítványt tettek egy Gáborjánban felállítandó kisdedovoda alapjára. Nemes szívre valló jó cselekedetük jutalmát találják fel abban a jóleső tudatban, mit a jó cselekedetek gyakorlása közben érez a kebel, s ne feledjék el, hogy tetsző dolgot míveltek annak is, a ki ezt mondá: „valaki az ilyen kicsiny gyermekek közül egyet befogad az én nevemben, engemet fogad be“. Gáborján, 1892. június 16. Miskolczi László, ev. ref. lelkész“.

Gyászír. Uzoni id. Zayzon Ferencz sz.-udvarhelyi ev. ref. lelkész, életének 72-ik, házasságának 31-ik, az anyaszentegyház szolgálatának 47-ik évében keresztyéni türelemmel hordozott súlyos szenvedések után f. hó 17-én reggel 5 órakor az Urban elhunyt. Béke és nyugalom alvó poraira!

Káplánt keres maga mellé Dombi Lajos békés-gyulai lelkész, a következőket írván lapunk szerkesztőjéhez. „Fizetést 480, négyszáznyolcvan forintot o. é. adok évenként, vagyis 40, negyven forintot hónaponként. (A káplán óhajta szerint akár havi, akár évnegyedekénti részletekben). Önként értetik, hogy e kitett javadalom mellett sem lakás, sem koszt, szóval semminemű ellátás, honorarium nem leendő, mert azon javadalomba foglaltam be az ellátás értékét is. A kápláni teendőkhöz tartozik a polgári iskolás ev. ref. növendékek vallás-oktatása is hetenként két órán. Növendékek száma 16—26 közt váltakozik. Az állomás legkésőbb szept. 1-ső napján elfoglalandó. A pályáznik akarók nálam jelentkezzenek. Mindenesetre jó előadású, jó hangú s minden tekintetben helyét megálló káplánt óhajtok. Ha gyakorlati nincs: az nem baj, csak tanulási vágy, tevékenységi ösztönrel bírjon az illető: én bevezetendém őt a gyakorlati teendőkhöz.“

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: CSIKY LAJOS.

Pályázat

az ibrányi ev. ref. egyház lelkészi állomására.

Ezen egyház lelkészi állomása II ik osztályú, fizetése pénzértékben 900 frtra van téve; azonban az elbetegesedett lelkész egyházhatóságilag nyugdíjaztatván, a megválasztandó lelkész évről-évre 300 frtot tartozik évnegyedenként a nyugdíjazott lelkész számára kifizetni.

A megválasztandó lelkész állomását még ez év őszén tartozik elfoglalni.

A teljesen felszerelt pályázati kérvények Lukács Ödön f szabolcsi esperes úrhoz intézendők Nyiregyházára f. év jul. 20-ik napjáig bezárólag. Kelt Debreczen, 1892. jun. hó 20

Kiss Áron,
püspök.

Pályázat

a mogyorósi ev. ref. egyház lelkészi állomására.

Ez egyház lelkészi állomása III-ad osztályú. A jövedelem pénzértéke 600 forint.

A megválasztandó lelkész állomását csak az 1893 ik év tavaszán foglalhatja el.

A teljesen felszerelt kérvények f. é. július 20-ik napjáig bezárólag Lukács Ödön felső-szabolcsi esperes úrhoz Nyiregyházára lesznek intézendők.

Kelt Debreczen, 1892. jun. 20.

Kiss Áron,
püspök.

Magyarország legrégebb harangöntője

Kis-Gejőczen (Ungmegye), posta Ungvár.

A nagytiszt. lelkész urak becses figyelmébe!

Szállítok harangokat bármily súlyban, utólagos — a harang kipróbálása utáni — fizetéssel, forgatható fa- vagy vaskoronával. Jót állok a legjobb hangképességért, tartósságért és a szállításnál történhető kárkért is. A nem tetsző harangot visszaveszem.

Öntődém, több mint egy százados fennállása óta, közmegelegedésre már nagyon sok harangot szállított, s reményelem, hogy becsületes, a kor igényeinek teljesen megfelelő munkámmal a nagytiszt. lelkész urak és a t. közönség bizalmát jövendőre is ki fogom érdemelni.

Kiváló tisztelettel

Egry Ferencz,
harangöntő és földbirtokos.

4—10

Pályázat

a h.-bős z ö r m é n y i hat osztályú ev. ref. gymnasiumnál üresedésben levő 2 tanszékre, u. m.
1) a magyar-latin nyelv s irodalom és
2) a történelem-latin nyelv s irodalom tanszékeire.

Javadalom évi 1000 frt s 5 évenként 50 frt korpótlék 4 ízben.

A megválasztott tanár, ha oklevele van, egy évi sikeres próbaidő, ha pedig oklevele nincs, a törvényben meghatározott határidő alatt megszerzendő oklevél bemutatása után fog állandósíttatni s a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanári nyug- és gyámintézetnek jogosult és kötelezett tagja leend.

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények f. é. jul. 30-ik napjáig küldendők be alulírotthoz.

H.-Bős z ö r m é n y, 1892. junius 20.

Cseh Béla,
gymn. igazgató tanács elnöke.

Pályázat tanári állásra.

A karczagi ev. ref. gymnasiumban üresedésbe jött tanári állásra, melylyel a természetrajz s más rokon tárgyak tanítása van összekötve heti 18 órán, pályázat hirdettetik.

Javadalmazás 800 frt és 100 frt lakbír, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve.

Pályázhatnak ev. ref. vallású tanárok és tanárjelöltek.

A teljesen felszerelt folyamodványok, melyekhez keresztlevél, oklevél, esetleg index, hadkötelezettséget igazoló okmány csatolandó, az igazgató tanács elnökéhez f. é. július 5-ig beküldendők.

Ha okleveles tanár választatik meg, azonnal állandósíttatik, nem okleveles pedig csak akkor, ha az oklevelet megszerzi.

A megválasztott tanár a tiszántúli ev. ref. tanári nyug- és gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja.

Az állomás 1892. szept. 1-én foglalandó el.

Karczag, 1892. junius 12.

Hajnal Elek,
az ig. tanács elnöke.

2—2

Pályázat.

A békés-csabai ág. hitv. evang. algymnasiumnál az 1892. szept. 1. elfoglalandó a) magyar és német vagy német helyett latin nyelvi, b) földrajz és történeti rendes tanári állásokra pályázat hirdettetik. Ez állások mindenikével 1000 frt fizetés és 50 frt ötödéves pótlék jár, havi részletekben, előre. Tanárjelölt is jelentkezhetik s rendes tanár hiányában helyettes lehet 800 frt évi fizetéssel; ha azonban oklevelét megszerzi s különben is beválik, oklevele bemutatásakor azonnal rendszeresíttetik. A pályázó lehet akár ágostai, akár helvét hitv. evangélikus. A pályázók kellőképp felszerelt folyamodványukat f. é. augusztus 1-ig az algymnasium igazgatójához intézzék.

Békés-Csabán, 1892. jun. 14.

Az algymnasiumi bizottság megbízásából:

Horváth János,
igazgató.

1—3

Pályázat.

A szatmárnémeti ev. ref. I-ső rendű felsőbb leányiskolában újonnan szervezett helyettes tanári állásra a magyar nyelv és irodalom s ezzel kapcsolatos tárgyak tanszékeire pályázatot nyit az iskola igazgató tanácsa.

Pályázhatnak a nevezett szakcsoportok bármelyikét végzett protestáns vallású középiskolai tanárok és tanárjelöltek.

A megválasztott helyettes tanár fizetése évi 650 frt az iskola pénztárából évnegyedes részletekben előre fizetve. Heti tanórájának száma legfeljebb 26.

A kik ezen állást elnyerni óhajtnak, egyetemet végzettségükről szóló bizonyítványukat, illetve tanári oklevelüket és esetleg működési bizonyítványukat alulírt elnökséghez folyó évi július hó 10-éig tartoznak benyújtani.

A megválasztott tanár f. é. szeptember hó elsején köteles állását elfoglalni.

Szatmártt, 1892. junius hó 10.

Dr. Farkas Antal,
ig. tan. elnök.

2—2